

Do vzťahov viac konkurencie, menej falošnej solidarity

V dialógu o reforme zdravotníctva minister Rudolf Zajac s poslankyňou NR SR Zuzanou Martinákovou, predsedníčkou Slobodného fóra

V diskusnej relácii V politike (Televízna stanica TA 3 26. septembra 2004) boli účastníkmi minister zdravotníctva SR Rudolf Zajac a predsedníčka Slobodného fóra, nezávislá poslankyňa Národnej rady SR Zuzana Martináková. Diskusiu moderovala redaktorka Beáta Oravcová.

Moderátorka: ***Pán minister, možno povedať, že po nadobudnutí účinnosti reformných zákonov sa definitívne skončí éra bezplatného zdravotníctva?***

Minister R. Zajac: Slovenské zdravotníctvo ani teraz nie je bezplatné - platí sa stomatológia, korekčná chirurgia, interrupcie... Teraz sa začne éra správneho, reálneho a pre občana výhodného zdravotníctva.

Moderátorka: ***Prinesie kvalitu, lepšie nemocnice. Stojíte si za týmto tvrdením?***

Minister R. Zajac: Už ste povedali, že nemocnice sa budú musieť začať ekonomicky správať, budú musieť šetriť, súťažiť o pacienta. To isté, čo naša ekonomika musela prekonať od roku 1990, bude musieť začať prekonávať naše zdravotníctvo od roku 2005.

Moderátorka: ***Pani poslankyňa, vy ste hlasovali proti reforme. Povedali ste, že neprinesie nič dobré. Prečo si myslíte, že reforma je zlá?***

Poslankyňa Z. Martináková: Som rada, že pán minister povedal, že slovenské zdravotníctvo nie je bezplatné ani teraz. Samozrejme, platia si naň všetci občania prostredníctvom povinných odvodov smerujúcich do zdravotných poisťovní. Pán minister prišiel s reformou, veľmi uceleným systémom, ktorý bol postavený na prísnych trhových princípoch. My sme to kritizovali už od začiatku. Prišli sme s trochu iným modelom, ktorý tiež zavádzal trhové prvky, ale súčasne aj uchovával určitú ochranu štátu pre tých poistencov, ktorí na tom nebudú finančne až tak dobre. Po prijatí pozmeňovacích návrhov, keď vyšla reforma z parlamentu, to už ani nie je ten model, postavený na trhovom princípe, už je to kombinácia zvláštnych modelov, z ktorej sa dá len ťažko predvídať, čo prinesie v budúcnosti. Ak zdravotná poisťovňa bude akciovou spoločnosťou so stopercentnou účasťou štátu, s povinnosťou 100 % zisku si nechávať u seba a pritom bude napojená na štátnu pokladnicu, tak to naozaj bude model, ktorý nemôže v tejto podobe dlho fungovať. Bude to len prechodný model na skutočné akciové spoločnosti, ktoré vzniknú vo veľmi krátkom čase.

Minister R. Zajac: Pani predsedníčka, nie všetci občania platia odvody. Platí ich len jedna tretina, ktorá je ekonomicky aktívna. Za deti a dôchodcov ich platí štát, preto by som bol vo vyjadreniach veľmi opatrný. V odvodoch sme napravili pochybenia z rokov 1996 a 1997; nie je predsa možné, aby napríklad živnostník platil svoje poistenie z trojtisíckorunového základu... Preto sme mu určili, že bude platiť prinajmenšom z minimálnej mzdy. Ďalej sme zdvihli hranicu pre ekonomicky aktívnych z 32-tisíc na trojnásobok priemernej mzdy. Štát bude tiež musieť platiť za svojich poistencov z priemernej mzdy 4 %. To znamená, že do zdravotníctva sa bude platiť podľa ekonomickej výkonnosti krajiny. Občania už prispeli na reformu svojimi peniazmi, to sú tie 20- a 50-korunáčky, ale zbytočne by sme od nich ďalej vymáhali prostriedky, pokiaľ systém bude neefektívny, bude sa v ňom zle hospodáriť, bude v ňom prezamestnanosť a pokiaľ z koruny, ktorú do neho vložíme, kdesi strácame 39 halierov... Šestica prijatých zákonov vôbec nehovorí o občanoch, ale hovorí o povinnostiach zdravotných poisťovní, o povinnostiach a zodpovednosti poskytovateľov zdravotnej starostlivosti. Občanov postihne len jedna vec - vyššia zodpovednosť za vlastný zdravotný stav. To znamená, že ak sa budú správať preventívne, budú chodiť na bezplatné preventívne prehliadky, budú mať zdravotnú starostlivosť zadarmo. Ak sa nebudú správať zodpovedne, samozrejme, hrozí im aj vyššia finančná spoluúčasť.

Moderátorka: ***Pani predsedníčka, bude podľa vás občan platiť viac alebo nie?***

Poslankyňa Z. Martináková: Samozrejme, priamo sa bude priplácať na určité diagnózy. Nebude to hneď a ja to považujem za chybu, lebo keď sa už hovorí o reforme, tak sme ju mali spustiť tak, aby ľudia naozaj vedeli, aké budú v zdravotníctve finančné vzťahy a čo ich čaká. Sú tu aj bezprostredné platby, ktoré budú reálne už v budúcom roku. Začínajúci podnikatelia a živnostníci budú mať zvýšené odvody. Doteraz boli od poplatkov v zdravotníctve oslobodené deti do 6 rokov, podľa nového zákona budú len do 3 rokov. V pôvodnom návrhu pána ministra to bolo do jedného roka. Čiže rodiny s deťmi od 3 do 6 rokov budú na budúci rok reálne platiť 20 korún za návštevu u lekára a za recepty. Ľudia si budú viac priplácať aj v stomatológii, veď doteraz z poistenia išlo na stomatológiu 2,2 miliardy korún, teraz tam pôjde iba 500 miliónov. Ako môžete pacientom povedať, že v stomatológii nebudú od budúceho roku viac priplácať?

Minister R. Zajac: Naopak, v stomatológii dostanú väčší balík ako mali. Pani predsedníčka, ani deti nebudú platiť viac ako doteraz, pretože sa zaraďujú do rôznych typov dispenzára. Znamená to, že ak dieťa potrebuje zdravotnú starostlivosť, na návrh lekára ho poisťovňa zaraďí do dispenzára, v ktorom bude oslobodené od poplatkov. Druhá, veľmi dôležitá vec, v kategorizácii liekov, čo je veľmi významný prvok, oveľa sociálne nebezpečnejší ako 20-korunový poplatok, budú lieky pre deti úplne bez doplatkov. To znamená, že prostriedky, ktoré zbytočne neminieme, dáme cielene tam, kde ich potrebujeme dať - v prospech detí, onkologických a kardiologických pacientov.

Poslankyňa Z. Martináková: Dispenzár je niečo úplne iné. Deti bývajú často choré; u nás je rodičovská dovolenka do troch rokov a práve od troch rokov, keď dieťa ide do predškolského zariadenia, veľmi často býva choré - a tam bude zaťažené poplatkami. Takže otvorene povedzme, že na budúci rok budú určité skupiny ľudí platiť viac.

Moderátorka: ***V tomto názore sa nezhodnete. Pán minister dal sľub, že pokiaľ by legálne platby občanov boli vyššie, je pripravený zvážiť svoje zotrvanie vo funkcii...***

Minister R. Zajac: Áno, na tom trvám. Navyše by som bol veľmi opatrný vo vyjadreniach, lebo dispenzár doteraz u nás neexistoval, nebol uzákonený, nemal filozofiu, nikto nevedel, čo to vlastne je. Bol by som opatrný s tým strašením. Samozrejme, situáciu budeme monitorovať a presne uvidíme, čo sa bude diať. Systém bude nastavený tak, že prinajmenšom dva-tri roky nebude potrebné od občanov pýtať peniaze.

Poslankyňa Z. Martináková: Keď sme schvaľovali zákony, mali sme vedieť, čo ľuďom prinesú. Objavujú sa dokonca názory, že práve toto je ten prvok možnej protiústavnosti v zákonoch. V každom prípade som chcela vedieť, ak som mala hlasovať za reformu zdravotníctva, čo prinesie ľuďom, za čo budú a za čo nebudú platiť. To je podľa mňa úplne logická požiadavka.

Moderátorka: ***Fakt je, že vznikla možnosť, povedzme pre ľavicovo orientovanú vládu, aby poplatky, ktoré majú za skupinu asi 4-tisíc diagnóz hrať občania, uhrádzala zo štátneho rozpočtu...***

Poslankyňa Z. Martináková: Táto reforma zavádza v zdravotníctve prísne mantinely ekonomického fungovania do budúcnosti, v ktorých sa bude musieť každá budúca vláda pohybovať. Niektoré procesy, ktoré sa naštartujú touto reformou, bude veľmi ťažké vrátiť späť. Budú to práve tie ekonomické a vlastnícke vzťahy.

Moderátorka: ***Uvidíme, ako to bude fungovať. Ďalší fenomén, ktorý skutočne otriasa zdravotníctvom, je korupcia. Vie o nej každý občan, ktorý sa chystá na operáciu, alebo absolvuje pobyt v nemocnici...***

Minister R. Zajac: Bol by som veľmi nerád, aby sa stal z korupcie démon a každý lekár bol vyhlásený za korupčníka. Kde nefunguje systém, tam je vždy korupcia. S mierou začatia fungovania systému v zdravotníctve sa bude znižovať aj miera korupcie. Naše prieskumy hovoria o tom, že zavedením 20- a 50-korunových poplatkov významným spôsobom klesla korupcia. Zavedenie marginálnych nákladov malo podstatu v tom, aby občan mohol povedať - zaplatil som, chcem teplú stravu, čistú izbu, toaletný papier. Môžem povedať, že riaditelia nemocníc s tým majú veľké problémy - tvrdiť, že my nemáme peniaze. Pacienti - klienti sa ich vzápätí pýtajú - a kde ste dali naše peniaze? Korupcia bude klesať, ale nie už zásluhou poplatkov od občanov, no začne fungovať systém, pravidlá hry.

Poslankyňa Z. Martináková: Korupcia v zdravotníctve, školstve je problém, o ktorom ľudia veľmi často hovoria. Všetkými nástrojmi treba tento nežiaduci jav znižovať, len sa obávam, či pri tých ekonomických vzťahoch, ktoré sa zavádzajú do zdravotníctva, nevznikne iná korupcia. Mnohí sa zaoberajú tým, či dal niekto sto alebo tisíc korún niekomu do vrečka, ale málokto sa zaoberá korupciou na najvyššej úrovni, kde ide o milióny a v niektorých prípadoch možno aj o miliardy. A to bude vzťah medzi poisťovňami,

poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti, Úradom pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou, ktorý sa zriaďuje podľa nových zákonov. Tam bude treba sledovať toky peňazí oveľa pozornejšie než kedykoľvek predtým.

Moderátorka: ***Pán minister, reforma je jedna vec, ale druhá je spôsob myslenia. Ako na ňu zareagujú, napríklad, lekári? Naozaj si myslíte, že vzťah pacient - lekár sa po tejto reforme, po nesúhlase a kritike lekárskej obce zlepší?***

Minister R. Zajac: Lekári aj pacient sa prispôbia novému systému, nastaví sa nové parametre a podľa mňa výsledkom bude aj zlepšenie vzťahov nielen pacient - lekár, ale aj lekár - zdravotná sestra. Zabúdame na sestry, ktoré sú podľa nových zákonov samostatnými poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti. Slovom, zdravotníci budú vidieť vo svojom pacientovi klienta a tak trochu, prežiením to, aj zdroj obživy. Svojich klientov, ktorí ich živia, si začnú viac vážiť. Na druhej strane pacienti budú výraznejšie dôverovať lekárom, ak budú k nim slušní, kvalitní - medicínsky i ľudsky. Oveľa viac sa budú vyhýbať menej kvalitným poskytovateľom. To rozvrstvenie príde vďaka tomu, že tu máme určitý prebytok ponuky a zavádzame veľmi limitované a silne regulované princípy súťaživosti, kompetencie. Som presvedčený, že vzťahy medzi zdravotníkmi budú skôr konkurenčné, bude v nich menej falošnej solidárnosti. Výrazným spôsobom sa budú zlepšovať vzťahy medzi pacientmi - klientmi a poskytovateľmi: ako si vážim ja svojich pacientov, pretože z nich žijem, oni by si mali vážiť ako svojho lekára, ktorý im navracia zdravie.

Moderátorka: ***Tesne po schválení reformy zaznelo z radov vašej strany, že zvažujete novelizáciu balíka zákonov spolu so Smerom...***

Poslankyňa Z. Martináková: V žiadnom prípade nemohlo zaznieť, že zvažujeme novelizáciu so Smerom. Smer predložil jeden návrh zákona a my sme prišli s úplne inou koncepciou, ktorá sa dosť zásadne líši od toho, čo chce Smer. Preto si neviem predstaviť, ako by sme sa dokázali zhodnúť.

Moderátorka: ***Číže, ak novelizovať, tak samostatne.***

Poslankyňa Z. Martináková: Ak, tak samostatne. Tejto téme sa budeme veľmi aktuálne venovať. Myslím, že na budúci alebo ďalší rok to bude veľmi vášnivá téma. My chceme v súlade s našou predstavou a koncepciou na tom naďalej pracovať a nevyklúčujem, že prideme aj s novelami zákonov, ale určite nie tak, že by sme sa na tom zhodli so Smerom.

Moderátorka: ***Reforma zdravotníctva prešla v parlamente pomerne prekvapujúco hladko, keď za prijatie zákonov hlasovalo vyše 80 poslancov. Schválila sa najmä vďaka nezávislým, z ktorých väčšina pôvodne patrila do HZDS. Najväčšie prekvapenie bolo, že svoj hlas dal reforme aj opozičný poslanec Smeru Bohumil Hanzel, podporili ju aj dvaja poslanci Slobodného fóra Ivan Šmko a Alexej Ivanko. Kým spomínaní traja poslanci vysvetľujú svoje postoje svojim rozhorčeným stranám, nezávislí poslanci, pôvodne z HZDS a KSS, čelia ďalšej vlne obvinení, že hlasovali za peniaze a že s poslancekými hlasmi sa v parlamente kupčí. Budem citovať predsedu Smeru Roberta Fica, ktorý povedal, že je presvedčený, že niektorí poslanci hlasujú za peniaze. Podľa vás desiatka nezávislých podporila zdravotnícku reformu naozaj z presvedčenia?***

Minister R. Zajac: To sú dve otázky. Čo hovorí pán poslanec Fico, je jeho osobný problém a podľa mňa sa bude zodpovedať za tieto výroky. Pretrváva v ňom zväzák, ktorý chce ľudí strašiť a rozdeľovať ich na bohatých a chudobných. Nezávislí poslanci majú veľmi zvláštny postoj, veď hlasovali aj za návrh poistného zákona, ktorý predložil poslanec Paška, a ten neprešiel len o jeden či dva hlasy. Hoci jeho návrh nebol ideálny, bol by lepší ako súčasný verejnoprávny zákon o zdravotnom poistení.

Moderátorka: ***Hlasovali podľa vás z presvedčenia?***

Minister R. Zajac: Mňa sa nepýtajte na hlasovanie poslancov, musíte sa spýtať ich. Dodnes neviem, prečo štyria poslanci Slobodného fóra hlasovali proti, hoci zákony sú v súlade s tým...

Moderátorka: ***...k tomu sa dostaneme, najskôr tí nezávislí...***

Minister R. Zajac: Ak sa chcete spýtať, kto ako hlasoval, musíte sa pýtať toho, kto hlasoval. Ja v parlamente nehlasujem.

Moderátorka: ***Tvrdia, že z presvedčenia, ja sa pýtam, či im veríte, či je to, podľa vás, úprimné.***

Minister R. Zajac: Áno, v každom prípade.

Poslankyňa Z. Martináková: Okolo reformy bolo príliš veľa šumov a nie je dobré, že prešla takýmito hlasmi. Ak už pri samotnom vzniku týchto reforiem sa vyskytujú takéto pochybnosti, je to veľmi zlé... Samozrejme, problém je vo vzťahoch v parlamente.

Moderátorka: ***Vám nikto neponúkal peniaze za hlasovanie?***

Poslankyňa Z. Martináková: Nie, s takýmito ponukami za mnou nikto nebol.

Minister R. Zajac: Je to úplne naopak. Nezávislí sa teraz triasli, keď hlasovali za reformu, ale oni hlasovali aj za fiškálnu decentralizáciu a za iné veci, ale nehlasovali za programové vyhlásenie vlády. Na druhej strane zasa skupina poslancov, ktorá hlasovala za programové vyhlásenie, teraz nehlasovala za reformu.

Poslankyňa Z. Martináková: Reforma nie je v súlade s programovým vyhlásením vlády. Vládna koalícia v niektorých častiach veľmi flagrantne neplní svoje sľuby a svoje programové vyhlásenie. Tvrdím, že v oblasti zdravotníctva mala pôvodne iné zámery, než aký je dnešný výsledok.

Moderátorka: ***Reforma zdravotníctva sa ocitne na Ústavnom súde SR. Obrátiť sa naň chce opozičná strana Smer, ktorá tvrdí, že zákony, upravujúce reformu, sú v rozpore s ústavným článkom 40, podľa ktorého majú občania na základe zdravotného poistenia právo na bezplatnú zdravotnú starostlivosť. Tento rok v máji už sudcovia podobné podanie zamietli, keď sa na nich Smer obrátil po zavedení poplatkov za recept a pobyt v nemocnici. Sudcovia dôvodili tým, že ústava vytvára priestor na spoplatňovanie určitej časti poskytovania zdravotnej starostlivosti.***

Minister R. Zajac: Nech to podajú, ústavný súd rozhodne a ďalšia pravda bude za nami.

Poslankyňa Z. Martináková: Podanie musí byť veľmi kvalifikované. My máme pochybnosti pri zákone o rozsahu zdravotnej starostlivosti práve v tom, či vláda môže určovať to, za čo sa bude priplácať. Mal by to byť parlament, ktorý by rozhodoval o tom, za ktoré diagnózy sa bude platiť, priplácať a za ktoré nie.

Minister R. Zajac: Sme ochotní diskutovať a zlepšovať systém. Viem, že po prijatí zákonov budú skôr či neskôr potrebné aplikačné novely. Stále vám podávam ruku, poďte vecne a konkrétne diskutovať.

Poslankyňa Z. Martináková: Určite pôjdeme.

(Beseda je redakčne spracovaná.)

(zár)